

วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในวรรณกรรมสินไช

An Analysis of Buddhist Ethics in Synshai Literature

รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

Assoc.Prof.Dr.Sowit Bamrungphak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ เพื่อศึกษาปัญหาจริยธรรมและการประพฤติปฏิบัติในเชิงความสัมพันธ์อันดีงามในวรรณกรรมสินไช เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในวรรณกรรมสินไช และเพื่อศึกษาวิเคราะห์แก่นทวินิจัยและเป้าหมายจริยธรรมของวรรณกรรมสินไช และเป็นการวิจัยเอกสารด้วยการศึกษาหนังสือสินไชฉบับโบราณ เมืองขอนแก่น ปี ๒๕๕๙ คัดลอกโดยบุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล และคณะ เป็นหนังสือหลัก ส่วนหนังสือสินไชฉบับอื่นๆ เป็นหนังสือรอง และใช้วิธีการศึกษาด้วยการตีความวิเคราะห์ด้วยการใช้เหตุผลและให้เหตุผล และสังเคราะห์ข้อมูลออกเป็นความรู้ความเข้าใจใหม่ แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาจริยธรรมในวรรณกรรมสินไช เป็นปัญหาเกี่ยวกับการลักขโมย การมีภรรยาหลายคน การใช้คุณไสย์ การผิดประเวณี ส่วนการประพฤติปฏิบัติต่อกันในเชิงความสัมพันธ์อันดีงามมี ๒ ระดับ คือ ระดับครอบครัวและระดับเครือญาติ การอธิบายปัญหาจริยธรรมดังกล่าวใช้ศาสตร์ที่ชื่อว่า พุทธจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นระบบความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยความประพฤติหรือกิจวัตรที่ควรประพฤติ โดยอยู่ภายใต้กรอบศีลธรรมได้บอกกล่าว (ไขความ) ถึงศีลห้า ธรรมขั้นศีลหรือธรรมคือศีล และหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ เรื่องทุกข์ กามตัณหา กรรมเก่า ภายใต้กรอบคุณธรรมได้บอกกล่าวถึง ทศพิธราชธรรม มรรคมืองค์แปด และคติธรรมที่เกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง และภายใต้กรอบจริยธรรมได้บอกกล่าวถึงจริยธรรมที่พึงประสงค์และจริยธรรมที่ไม่พึงประสงค์

แก่นทวินิจัยจริยธรรมมี ๒ ประการ คือ (๑) แก่นหลักเป็นแก่นที่ถือเอาตามหลักการในพระพุทธศาสนา คือ เจตนาซึ่งเป็นความตั้งใจ ตั้งใจและมุ่งหมายในการกระทำสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นกุศลคือความดีหรือสิ่งดีงาม และที่เป็นอกุศลคือความไม่ดีหรือความชั่ว หรือเรียกว่าแก่นตามหลักกรรมนิยาม (๒) แก่นร่วมหรือแก่นรองเป็นแก่นที่ถือเอาหลักมโนธรรมซึ่งเป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี รู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ และมติของท่านผู้รู้หมายถึงเอาคนมีปัญญาที่เฝ้าคอยกำกับควบคุมการกระทำ การแสดงออกของคนในชุมชน ส่วนเป้าหมายของการกระทำในวรรณกรรมสินไชคือการปิดป้องช่องว่างระหว่างตนเองกับบุคคลผู้เกี่ยวข้องและเป็นที่รักมีมารดา บิดา บุตร ธิดา เป็นต้น

คำสำคัญ : พุทธจริยศาสตร์, วรรณกรรมสินไซ, การประพจน์ปฏิบัติเชิงความสัมพันธ์อันดีงาม, เกณฑ์วินิจฉัย, เป้าหมายจริยธรรม

Abstract

Three main purposes of this research were to study problems ethical and good practice in Synshai literature, to study the Buddhist ethics in Synshai literature, and to analyze the considerable standard and the ethical objectives of Synshai literature. This was a documentary research. The data collection was done from Palm-leave manuscripts of 2016 Khonkaen Synshai literature transcribed by Mr. Bunkirt Phimvaramethakul and colleagues, and secondary data: other Synshai manuscripts. The research method was logical consider and analysis, synthesis of all data for new knowledge, and representation of this research with the descriptive analysis.

The result of this research was that a ethical problem in Synshai literature dealt with stealing, many wives, black magic, sexual intercourse, and misconduct with sexual intercourse. Moral relation among people was divided into two levels: a domestic level and a kin-level. To describe such a ethical problem depended upon Buddhist ethics. This was the Buddhist knowledge to mention behavior or manners that people should follow under the standard of five precepts. A level of morality or Dhamma was morality and Dhamma in Buddhism: suffering, sexual craving and previous action under the moral standard of ten virtues of the king, and Eightfold Noble Path. The Buddhist doctrine for management of the region under the standard of ethics dealt with the wanted ethics and the unwanted ethics.

The standard of ethics was divided into two types. The first type was the major standard relating to Buddhism, i.e. intention or a purpose to make things wholesome or unwholesome according to moral laws. The second type was the associated standard or the major standard that dealt with conscience in what was good or bad, knowing what people should behave or not, and the experienced persons' resolution referring to a brainy person who could control the community's expression. The purposes of action in Synshai literature was to close the gap between a person and associated people like a mother, a father, a son and a daughter.

Keyword : Buddhist ethics, Synshai literature, well-related practice,
the considerable standard, the ethical objectives

บทนำ

วรรณกรรมและวรรณคดีเป็นมรดกตกทอดกันมาแต่อดีต และเป็นกระจกสะท้อนภาพสังคมตามยุคสมัยที่ต่าง จึงทำให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ อุดมการณ์ เป็นต้น วรรณกรรมมีหลายประเภท ได้แก่ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา วรรณกรรมประวัติศาสตร์ ฯลฯ แต่วรรณกรรมส่วนใหญ่จะมีเค้ามาจากนิทาน ซึ่งอาจจะเป็นนิทานปรัมปรา นิทานชาดก หรือนิทานพื้นบ้าน นิทานต่างๆ เหล่านี้ยังมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม ดังนั้น วรรณกรรมจึงจัดเป็นงานสำเร็จรูปที่ประกอบขึ้นอย่างพิสดาร ไม่ว่าจะเป็นประเภทลายลักษณ์หรือมุขปาฐะ^๑ ในท้องถิ่นอีสาน วรรณกรรมส่วนใหญ่จะมาจากนิทานชาดก ซึ่งพบว่าหนังสือผู้ที่เป็นวรรณกรรมชั้นสูง วรรณกรรมบางเรื่อง เช่น จำปาสีต้น ท้าวกำกาดำ เป็นต้น ล้วนเป็นที่รู้จักกันดีในภาคเหนือและภาคอีสาน^๒ วรรณกรรมสำคัญที่อาณาจักรล้านช้างกับชาวอีสานรู้จักกันเป็นอย่างดีเรื่องหนึ่ง คือ วรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ทั้งนี้ เพราะมีลักษณะคุณค่าทางวรรณคดีอันสูงส่ง ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในอักษรศาสตร์ และการประพันธ์ของบรรพบุรุษชาวอีสาน ที่ได้ถ่ายทอดลักษณะความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ความรู้สึกนึกคิด วรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยเป็นเรื่องที่มีบทบาทให้ความบันเทิงในหลายรูปแบบ เช่น ใช้อ่านในงานศพ ใช้เทศน์ให้อุบาสกอุบาสิกฟัง นำไปเล่นหมอลำและหนังประโมทัย เป็นต้น^๓ วรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยมีลักษณะเด่นในด้านรูปแบบภาษา เนื้อหาและสำนวนโวหารที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ นอกจากนี้ยังทรงคุณค่าด้านความรู้ที่ถือเป็นแนวปฏิบัติในสังคมอีสานตั้งแต่อดีต เช่น รัฐศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น^๔

หากกล่าวเฉพาะเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ถือว่าเป็นตัวแทนแห่งวรรณกรรมอีสานได้ทั้งหมดเพราะเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อเรื่องยาวและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย จัดเป็นวรรณกรรมที่จารึกเป็นลายลักษณ์อักษรประเภทร้อยกรอง ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องยาวซึ่งเรื่องสังข์ศิลป์ชัยก็รวมอยู่ในประเภทนี้ด้วย^๕ วรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยมีชื่อเรียกว่า ศิลป์ชัยบ้าง สิ้นไชย์บ้าง หรือสิ้นไชบ้าง เป็นสุดยอดนิทานธรรมคำกลอนอีสาน ผู้ประพันธ์ได้วางโครงเรื่องและตัวละครไว้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะตัวเอกของเรื่องอิงนิทานชาดกทางพระพุทธศาสนา ให้พระโพธิสัตว์เสวยชาติเป็นสิ้นไชลงมาเกิดเพื่อบำเพ็ญบุญ และมีเนื้อหาสาระต่างๆ มากมาย^๖ การแพร่หลายของวรรณกรรมสิ้นไชปรากฏในหนังสือผู้บอกเล่าเรื่องสิ้นไช

^๑ สุธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์, **วรรณคดีวิเคราะห์**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕), หน้า บทนำ.

^๒ ธวัช ปุณโณธก, **วรรณกรรมอีสาน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๒๖.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๖.

^๔ จินดา ดวงใจ, **สังข์ศิลป์ชัย**, (ขอนแก่น : คลังนาโนวิทยา, ๒๕๐๖), หน้า คำนำ.

^๕ จารุวรรณ ธรรมวัตร, **ลักษณะวรรณกรรมอีสาน**, (มหาสารคาม : ศิริธรรมการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๑๘.

^๖ ครูธีรพล นามวงศ์, **นิทานธรรมคำกลอนอีสานเรื่องสิ้นไช ฉบับสมบูรณ์ปริวรรตจากหนังสือผู้บอกเล่าเรื่องสิ้นไช**, (ขอนแก่น : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ก.

ซึ่งมีเป็นจำนวนมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การแพร่หลายมีในหลายรูปแบบ เช่น การแสดงหมอลำ หนังสือพิมพ์ ภาพรูปเล่มที่ฝาผนัง (อุโบสถ) ในปัจจุบันวรรณกรรมสินไซมีการแพร่หลายไปยังต่างประเทศ คือประเทศสหรัฐอเมริกา (United States) อีกด้วย โดยตีพิมพ์ในชื่อ *Sinxay Renaissance of Lao-Thai Epic Hero* (Whittlesrey and Baythong Sayouwin Whittlesrey, 2015)^๗

ผู้วิจัยได้รวบรวมวรรณกรรมสินไซที่สำคัญไว้ จำนวน ๕ เล่ม ได้แก่ สังข์ศิลป์ชัย วนะคะคีรีชั้นยอด ของลาว แต่งโดยท้าวปางคำ นักปะพันเอกแห่งกรุงศรีสัตนาคน (สมัย พ.ศ.๒๓๓๖) ถอดความโดย สิลลา วีระวงส์, หนังสือสินไซเตมพิศดาร ฉบับสำนวนเอกของท้าวปางคำ นายทองดำ มูลอำมาตย์ น.ธ.เอก ผู้คัดลอกชำระ, สังข์ศิลป์ชัย วรรณคดีชั้นเลิศของอีสาน ฉบับสำนวนของท้าวปางคำ เรียบเรียงโดย มั่น จงเรียน, สังข์ศิลป์ชัย ฉบับสำนวนของปรีชา พิณทอง พิมพ์เป็นอนุสรณ์เมืองอุบลครบ ๒๐๐ ปี และ สังข์ศิลป์ชัย ฉบับสำนวนของพระอริยานุวัตร (อารีย์ เขมจารี)^๘ ในทุกฉบับหรือทุกสำนวนจะเนื่องด้วยคำสอนในพระพุทธศาสนา เพราะวรรณกรรมสินไซได้ชื่อว่าเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยกล่าวถึงส่วนที่เป็นข้อปฏิบัติต่อกันตามหน้าที่ เช่น พี่ชายจะต้องเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนน้องดังเป็นบิดามารดา และต้องช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน ดังข้อความว่า พระยาสุรราชได้ยกนางสุมนทาให้ปกครองครึ่งเมือง พระองค์รักนางสุมนทาเหมือนดวงตาที่ใบหน้า มอบพระพี่เลี้ยงจำนวน ๒ คนไว้คอยปรนนิบัติ^๙ โทษของท้าวทั้งหกที่โกหกหลอกลวง ได้ถูกพ่อจับขังไว้พร้อมทั้งภรรยาโทษทั้งพ่อแม่แล้วส่งคืนให้ตาเศรษฐีไป^{๑๐} และพระราชบิดาให้อำมาตย์มาทูลว่า มหายักษ์มาลักเอาเอาไป, พ่อหมายใจที่จะฆ่ามัน พ่อทราบข่าวก็ส่งความทันที, ขออดโทษให้พ่อด้วยที่เคยทำผิดมาก่อน, ถ้าลูกสามารถทำการครั้งนี้ให้สำเร็จ พ่อจะยกนครเป็งจาลให้ครอบครอง^{๑๑}

ข้อความที่ยกมาข้างต้นมีความสอดคล้องกับหลักการในทางจริยศาสตร์ที่เรียกว่า หน้าที่ (Duty) เช่น หน้าที่ในฐานะพ่อแม่กับบุตรธิดา พี่กับน้อง สามีกับภรรยา ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นต้น^{๑๒} หากกล่าวตามหลักการทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าพุทธจริยศาสตร์ (Buddhist Ethics) ซึ่งตรงกับคำว่าจริยศาสตร์แนวพุทธหรือจริยศาสตร์ทางพระพุทธศาสนานั่นเอง ดังนั้น พุทธจริยศาสตร์จึงเป็นหลักเกณฑ์

^๗ Whittlesrey and Baythong Sayouwin Whittlesrey, *Sinxay Renaissance of Lao-Thai Epic Hero*, (USA : Copyright @ 2015).

^๘ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และคณะ, “เครือข่ายการเรียนรู้ : กระบวนการสร้างและการใช้ความรู้ในวรรณกรรมสินไซสู่การพัฒนาสังคมของชาวจังหวัดขอนแก่น”, รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

^๙ มั่น จงเรียน, สังข์ศิลป์ชัย, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ม.ป.ป.), หน้า ๑๖.

^{๑๐} ปรีชา พิณทอง, สังข์ศิลป์ชัย, (อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม, ๒๕๒๔), หน้า ๓๖๗.

^{๑๑} สิลลา วีระวงส์, สังข์ศิลป์ชัย, (บางกอก : พิมพ์ที่ โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๐๐.

^{๑๒} วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เมตตา, ๒๕๔๙), หน้า ๑๗.

ทางจริยธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ เพื่อเป็นมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลาง จนถึงระดับสูงสุด เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะประพฤติปฏิบัติได้ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขอันประเสริฐที่สุด และท่านได้จัดพุทธจริยศาสตร์ไว้ ๓ ระดับ คือ พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง และพุทธจริยศาสตร์ระดับสูง^{๑๓}

จากรายละเอียดของวรรณกรรมเรื่องสินไซที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาเป็นเวลาหลายปี ได้ทราบและเข้าใจเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติต่อกันของตัวละครต่างๆ ในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอันดี เช่น การปฏิบัติของพระยาสุรราชผู้ปกครองนครเป้งจาลปฏิบัติต่อน้องสาวคือนางสุมนหา การปฏิบัติของหลานชายคือสินไซ ผู้เป็นพระราชโอรสของพระยาสุรราชที่มีต่ออาคือนางสุมนหา หรือแม้แต่การปฏิบัติของยักษ์กุมภณัฑ์ที่มีต่อภรรยาผู้เป็นมนุษย์คือนางสุมนหา และในเชิงที่เป็นปัญหาทางจริยธรรม เช่น กรณีที่พระยาสุรราชไล่ นางลุนพร้อมกับสินไซ (ตั้งแต่ยังเด็ก) ออกไปอยู่ป่า กรณีท้าวทั้งหกหลวงสินไซแล้วผลักให้ตกเหวตาย หรือแม้แต่กรณียักษ์กุมภณัฑ์ลักขโมยนางสุมนหาไปเป็นภรรยา เป็นต้น จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปวิเคราะห์ผ่านการกระทำ (action) พฤติกรรม (behavior) การแสดงออก (acting) นิสัยและอุปนิสัย (habit) ตลอดจนการปฏิบัติตนที่เป็นปัญหาทางจริยธรรม (ethical problem) ของตัวละครในวรรณกรรมสินไซ โดยตั้งชื่อวิจัยว่า “การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในวรรณกรรมสินไซ” หลังจากศึกษาแล้วจะช่วยให้มองเห็นและภาคภูมิใจในภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา อันเป็นแก่นและสาระที่ปรากฏในวรรณกรรมสินไซ โดยผู้วิจัยจักได้จัดเนื้อหาและสรุปสาระสำคัญให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสามารถนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติอันจะช่วยแก้ปัญหาที่เป็นปัญหาทางจริยธรรมในโลกปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาปัญหาจริยธรรมและการประพฤติปฏิบัติในเชิงความสัมพันธ์อันดีงามในวรรณกรรมสินไซ
๒. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในวรรณกรรมสินไซ
๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เกณฑ์วินิจฉัยและเป้าหมายจริยธรรมในวรรณกรรมสินไซ

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) คือเป็นการวิจัยที่เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสินไซ โดยได้กำหนดขั้นตอน การวิจัยไว้ ๑๑ ลำดับหรือขั้นตอน ดังนี้

๑. สํารวจเอกสารหรือหนังสือที่มีการจาร การคัดลอก การตรวจชำระ การแต่ง การประพันธ์ และการแต่งหนังสือในชื่อ สังข์ศิลป์ชัย สังข์ศิลป์ชัย สินไชย สินไซ

๒. รวบรวมเอกสารหรือหนังสือที่มีการจาร การคัดลอก การตรวจชำระ การแต่ง การประพันธ์ และการแต่งหนังสือในชื่อ สังข์ศิลป์ชัย สังข์ศิลป์ชัย สินไชย สินไซ ทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบัน

๓. คัดเลือกหนังสือสินไซทั้งที่เป็นเอกสารหลัก ได้แก่ หนังสือ ‘สินไซ’ คัดลอกและปริวรรต โดย อาจารย์บุญเกิด – ณาพร พิมพวรเมธากุล และคณะ (ฉบับโบราณ เมืองขอนแก่น) และเอกสารรอง ได้แก่ หนังสือเกี่ยวกับสินไซทั้งหมด ทั้งที่มีชื่อว่า สังข์ศิลป์ชัย สังข์ศิลป์ชัย สินไชย มีสำนวนของอาจารย์มัน จงเรียน สำนวนอาจารย์ปรีชา พิณทอง เป็นต้น

๔. อ่านและศึกษาเอกสารทั้งหมด โดยเฉพาะสินไซฉบับสำนวนของอาจารย์บุญเกิด พิมพวรเมธากุล และคณะ และฉบับสำนวนของอาจารย์มัน จงเรียน อาจารย์ปรีชา พิณทอง

๕. การแปลเอกสารหลัก ผู้วิจัยได้เรียนเชิญอาจารย์สุภัทร บริบูรณ์ อดีตข้าราชการครูเกษียณ ชาวบ้านสาวะถี สถานที่ตั้งริมบ่อเล่าสินไซผ่านอุปแต้มตลอดทั้งหลัง ท่านเป็นผู้รู้และเชี่ยวชาญ ในวรรณกรรมสินไซ ได้เป็นผู้ตรวจสอบการแปลพร้อมกับเทียบเคียงกับสำนวนการแปลหนังสือสินไซของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงวุฒิ ศรีวิไล

๖. วิเคราะห์ประเด็นและเนื้อหาทั้งหมดตามที่กำหนดไว้ในสารบัญ

๗. เขียนประเด็นและเนื้อหาทั้งหมดตามที่กำหนดไว้ในสารบัญ

๘. การเขียนงานวิจัยด้วยการตีความ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์

๙. การนำเสนอหรือจัดลำดับเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาด้วยการยกประเด็นที่จะศึกษา เป็นตัวตั้ง บอกเล่าเนื้อเรื่องในประเด็นที่ศึกษา ยกคำแปลมาอ้างอิง ยกข้อความที่เป็นสำนวนการปริวรรต และยกข้อความที่เป็นสำนวนการคัดลอกเทียบกับสำนวนที่ปริวรรตแล้ว โดยให้ตัวอักษรไทยน้อยอยู่ ด้านซ้ายมือและตัวอักษรไทยที่ปริวรรตแล้วอยู่ด้านขวามือของผู้อ่าน

๑๐. เขียนไปตามลำดับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนจบตามสารบัญที่กำหนดแล้ว โดยการพิจารณา ตรวจสอบ และได้รับอนุมัติจากผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย พระนครศรีอยุธยา

๑๑. วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดออกมาเป็นความรู้ใหม่และหลักฐานใหม่ เพื่อยืนยันผลการศึกษาวิจัย ซึ่งสามารถนำไปศึกษาวิจัยต่อไปอย่างไม่รู้จักจบสิ้น

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษาวិเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในวรรณกรรมสินไซ ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบคำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่งที่มุ่งศึกษาปัญหาจริยธรรมในวรรณกรรมสินไซ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาจริยธรรมในสินไซเป็นปัญหาจริยธรรมที่เนื่องกับจริยธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นปัญหาที่ว่าด้วยกิริยา การกระทำ หรือความประพฤติทางกายอันเป็นไปทั่ว จนก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นปัญหา คือ ข้อขัดข้องหมองใจหรือความขัดเคืองทางใจ ซึ่งเป็นสภาพที่ทนอยู่ได้ยากและมีผลกระทบต่อการมีชีวิต การใช้ชีวิต และการดำเนินชีวิต สิ่งที่เป็นปัญหาในที่นี้หมายถึงเอาธรรมที่เป็นไปในฝ่ายเสื่อม ๑๐ ประการ มีปาณาติบาตคือการทำร้าย การทำลาย ตลอดจนการฆ่าสัตว์ เป็นต้น ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดปัญหาจริยธรรมได้มาก หากกล่าวเฉพาะปัญหาจริยธรรมในวรรณกรรมสินไซ มี ๓ ประการ ได้แก่ การลักขโมยเอานางสุมนธาทของยักษ์กุมภณท์ การที่พระยาสุทราชาขอิดาทั้งเจ็ดของนันทเศรษฐีมาเป็นมเหสี และการมีเพศสัมพันธ์ของท้าวสินไซกับนางเกียงคำ ส่วนการประพฤติปฏิบัติในเชิงความสัมพันธ์อันดีงามในวรรณกรรมสินไซมี ๓ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นเชิงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิต สิ่งเหนือธรรมชาติ และความสัมพันธ์เชิงสังคม เช่น การปฏิบัติต่อไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ ความฝัน เป็นต้น แต่ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ชีวิตมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย (๑) การประพฤติปฏิบัติในระดับครอบครัว ได้แก่ กรณีพระยาสุทราชาได้รับสั่งให้ติดตามเอานางสุมนธาทกลับคืนนครเป้งจาล กรณีนางลุนได้สั่งสอนอบรมลูกไม่ให้ประมาทในชีวิตและไม่ให้เชื่อง่ายในผู้หญิง (๒) การประพฤติปฏิบัติในระดับเครือญาติ ได้แก่ กรณีสังข์ทองที่บอกให้สินไซผู้พี่ชายรออนอกเมือง โดยสังข์ทองเข้าไปในเมืองอโนราชเพื่อสืบข่าวยักษ์กุมภณท์ กรณีอาสุมนธาทได้เข้าไปสวมกอดหลานสินไซด้วยความรักทะนุถนอมเป็นอย่างยิ่ง เพราะคิดว่าสินไซมีสายเลือดเดียวกันกับตน

วัตถุประสงค์ข้อที่สองที่มุ่งศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในวรรณกรรมสินไซ พบว่า พุทธจริยศาสตร์เป็นระบบความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยความประพฤติหรือกิริยาที่ควรประพฤติ โดยตั้งอยู่บนฐานแห่งหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ จริต ๖ เพราะจริตหมายถึงเอาการเที่ยวไปแห่งจิตของมนุษย์คือมนุษย์มีจิตเป็นเครื่องนำไปให้กระทำสิ่งต่าง ๆ นานา อยู่เสมอ พุทธจริยศาสตร์ในวรรณกรรมสินไซเป็นหลักการภายใต้กรอบ ๓ กรอบ คือ (๑) กรอบศีลธรรมที่อธิบายศีลห้า ได้แก่ ตอนที่นางลุนปรารภนาได้บุตรผู้มีบุญญาธิการมาเกิดด้วย จึงตั้งใจสมาทานศีลและปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง ซึ่งเป็นเหตุให้นางลุนได้สังข์ทองและสินไซตั้งใจปรารภนา (๒) กรอบคุณธรรมที่กล่าวถึงคุณธรรมคือธรรมสิบประการ (ทศพิธราชธรรม) ได้แก่ ตอนที่พระยาสินไซได้กล่าวสอนธรรมแก่ยักษ์กุมภณท์และหมูนาค โดยปรารภธรรม

สิบประการมีทาน ศีล เป็นต้น และ (๓) กรอบจริยธรรมที่กล่าวถึงจริยธรรมที่ดั่งามหรือที่พึงประสงค์ได้แก่ ตอนที่ยักษ์กุมภกันท์ได้แสดงความรักที่มีต่อนางสุมณฑา ด้วยการออกเดินป่าหาอาหารและเก็บดอกไม้ของหอมมากมายเพื่ออบผิวกายของสุมณฑาให้มีกลิ่นหอมกรุ่นอยู่เสมอ จนมีดอกไม้กองเป็นภูเขาเล็กๆ ในปราสาทของยักษ์กุมภกันท์ และจริยธรรมที่ดั่งามหรือไม่พึงประสงค์นั้น ปรากฏในตอนยักษ์กุมภกันท์แอบไปลักขโมยเอานางสุมณฑาไปเป็นภรรยา ซึ่งเป็นการได้โดยไม่ชอบธรรมและครอบครองโดยไม่ชอบธรรม จนเป็นเหตุให้ยักษ์กุมภกันท์ถูกฆ่าตายในที่สุด

ส่วนเกณฑ์วินิจฉัยและเป้าหมายจริยธรรมในวรรณกรรมสินไซ พบว่า เกณฑ์วินิจฉัยจริยธรรมในงานวิจัยนี้หมายเอาเกณฑ์วินิจฉัยจริยธรรมตามนัยทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงเจตนาที่เป็นความตั้งใจ ความมุ่งหมายใจ หรือความจงใจจะทำความดีเป็นกรรม โดยหลักการทางพระพุทธศาสนาใช้คำว่า กุศลกับบุญ แทนการกระทำดีว่าเป็นกรรมดีหรือเป็นความดี และอกุศลกับบาป แทนการกระทำชั่วว่าเป็นกรรมชั่วหรือเป็นความชั่ว และเป้าหมายจริยธรรมในวรรณกรรมสินไซ เป็นเป้าหมายที่เน้นไปยังการกระทำที่แสดงให้เห็นการประพฤติปฏิบัติ (จริยธรรม) ต่อกัน ซึ่งเป็นการกระทำที่ดั่งามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มีอยู่ ๓ ระดับ คือ (๑) การประพฤติปฏิบัติในระดับปัจเจก ได้แก่ กรณีท้าวสินไซได้สอนยักษ์กุมภกันท์และยักษ์กุมภกันท์ได้ทำตามคำสอนนั้น เรื่องเลวร้ายทั้งหลายจึงจบลงด้วยดี (๒) การประพฤติปฏิบัติในระดับครอบครัว ได้แก่ กรณีพระยาสุทราษได้ประพฤติปฏิบัติต่อโอรสทั้งสาม ด้วยการให้การอภิเษกเจ้าชายน้อยทั้งสาม และยกเมือง (ทรัพย์สมบัติอันสำคัญ) ให้เจ้าชายทั้งสามได้เป็นเจ้าของและได้ปกครอง และ (๓) การประพฤติปฏิบัติในระดับเครือญาติ ซึ่งหมายถึงบุคคลผู้มีสายเลือดหรือสายโลหิตเดียวกัน ซึ่งตรงกับบาลีว่า ญาติสาโลหิต (ญาติสาโลหิตะ) ที่แปลว่า พี่น้องผู้เกี่ยวเนื่องกันด้วยเลือดหรือด้วยสายเลือด หรือพี่น้องผู้มีสายเลือดเดียวกัน ได้แก่ กรณีสินไซได้ประพฤติปฏิบัติต่อหลานสีดาจันทร์ผู้เป็นลูกสาวของนางสุมณฑาที่เกิดกับยักษ์กุมภกันท์ ด้วยการลงไปยังเมืองนาคนำนางสีดาจันทร์กลับมาพบหน้าแม่คือนางสุมณฑาได้สำเร็จสมประสงค์ตามที่ต้องการ

ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายผลการวิจัยเป็นเหตุให้ทราบประเด็นที่ผู้วิจัยยังมีข้อสงสัย และเพิ่มเติมจากการวิเคราะห์การประพฤติปฏิบัติต่อกันตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา (พุทธจริยศาสตร์) ซึ่งมีประเด็นที่ควรเสนอแนะสำหรับผู้วิจัยในครั้งต่อไป ๓ ประเด็น คือ (๑) การศึกษาวิจัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่สามารถจัดเนื้อหาสาระสำคัญลงภายใต้กรอบศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นกรอบใหม่ที่กว้างกว่ากรอบเดิม (๒) การศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบปัญหาจริยธรรมในวรรณกรรมสินไซ กับปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้ทราบปัญหาจริยธรรมในอดีต (มองผ่านวรรณกรรมสินไซ) กับปัญหาจริยธรรมในปัจจุบันว่าต่างกันหรือเหมือนกันมากน้อยแค่ไหน และ (๓) การศึกษาวิจัย

เชิงวิเคราะห์เป้าหมายจริยธรรมในวรรณกรรมสั้นไซต่อการพัฒนาเด็กเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน โดยยึดจริยธรรมของท้าวสีโท ท้าวสินไซ และท้าวสังข์ทองเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเด็กเยาวชน ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นจริยธรรมในวรรณกรรมสั้นไซมาเป็นแกนกลางในการพัฒนาเด็กเยาวชน ในปัจจุบันได้กระจ่างมากขึ้น

บรรณานุกรม

กิริติ บุญเจือ. **คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซนพรีนติ้ง จำกัด, ๒๕๒๑.

จินดา ดวงใจ. **สังข์ศิลป์ชัย**. ขอนแก่น : คลังนาโนวิทยา, ๒๕๐๖.

จารุวรรณ ธรรมวัตร. **ลักษณะวรรณกรรมอีสาน**. มหาสารคาม : ศิริธรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. **พจนานุกรมปรัชญา อังกฤษ-ไทย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ออฟเซ็ท เพรส จำกัด, ๒๕๔๗.

ดวงเดือน พันธุนาวัน. **จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๒.

ทรงวุฒิ ศรีวิไล. **สินไซ เล่ม ๑-๒**. ขอนแก่น : ห้างหุ้นส่วนจำกัดขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๔๖.

ทองคำ มูลอามาตย์. **หนังสือเอกสินไชย์เดิมพิศดาร สำนวนเอกของท้าวปางคำ**. ขอนแก่น : ห้างดำรงผลพาณิชย์, ๒๕๓๙.

ธวัช ปุณโณทก. **วรรณกรรมอีสาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร, ๒๕๒๒.

ธีรพล นามวงศ์. **นิทานธรรมคำกลอนอีสานเรื่องสินไซ ฉบับสมบูรณ์ปริวรรตจากหนังสือผูกโบราณ**. ขอนแก่น : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๕๗.

นิยะดา เหล่าสุนทร. **ปัญญาสชาดก : ประวัติและความสำคัญที่มีต่อวรรณกรรมร้อยกรองของไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม่คำผาง, ๒๕๓๘.

บุญเกิด พิมพ์วรมะธาตุ และคณะ. **สินไซ**. (ฉบับใบลาน เมืองขอนแก่น), ๒๕๕๙.

ปรีชา พิณทอง. **สังข์ศิลป์ชัย**. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม, ๒๕๒๔.

_____. **ประเพณีไทยโบราณอีสาน**. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม, ๒๕๒๒.

_____. **สารานุกรมภาษาอีสาน - ไทย - อังกฤษ**. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม, ๒๕๓๒.

พระครูบุญชยากร. **สินไซฉบับวัดไชยศรี**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

_____ . พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ), พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระยาอนุนามราชชน. **ชาติ-ศาสนา-วัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๖.

พระอริยานุวัตร. **สังข์ศิลป์ชัย**. มหาสารคาม : ไม่ปรากฏโรงพิมพ์, ๒๕๒๑.

พิศณุ ศุภ. **ปริศนาแห่งหิมพานต์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้งเฮ้าส์ จำกัด, ๒๕๕๐.

ภัทรพร ศิริกาญจน. **การศึกษาแนวคิดทางจริยศาสตร์ในงานเขียนของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)**. กรุงเทพมหานคร : กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระอัมมปัทมฐกถาแปล ภาค ๑**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

วสิน อินทสระ. **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เม็ดทราย, ๒๕๔๙.

วิทย์ วิศทเวทย์. **จริยศาสตร์เบื้องต้น : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๐.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

สม สุจิรา. **ออนไลน์พบ พระพุทธเจ้าเห็น**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๐.

สมบัติ พลายน้อย. **จิตรกรรมฝาผนังในภาคอีสาน**. กรุงเทพมหานคร : ศิลปะบรรณาคาร, ๒๕๒๖.

สมภาร พรหมทา. **พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์ : ทศนะของพุทธศาสนาเกี่ยวกับปัญหาโสเภณี ทำแท้งและการอุณยฆาต**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พุทธชาด, ๒๕๓๕.

สิลา วีระวงส์. **สังข์ศิลป์ชัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๒๐.

สุวรรณ สุวรรณเวช. **พื้นฐานความเชื่อของคนไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงธนพัฒนา, ๒๕๔๖.

สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. **วรรณคดีวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.

โสวิทย์ บำรุงรักษ์ดี. **คุณธรรมที่เสนอผ่านตัวละครในวรรณกรรมเรื่องสินไซ**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์พระธรรมจันทร์, ๒๕๕๒.

Dauids, T.W. Rhys and William Atede. **The Pali Text Society's Pali-English Dictionary**. London : Luzac & Company Ltd, 1966.

Whittlesey, Peter and Baythong Whittlesey. **Synxay Renaissance of a Lao-Thai Epic Hero**. Sinxay Press USA Copyright, 2015.